

ინსტიტუციურ-მმართველობითი ტრანსფორმაციები და ქართული რეალობა

ნეონსტიტუციური ეკონომიკური თეორიის განვითარების ძალისხმევით მოხერხდა დამტკიცება იმისა, რომ „წესებს მნიშვნელობა აქვს.“ (დ. ნორტი)¹

ვალერი კატუბია
სტუ-ს დოქტორანტი

კვლევის სფერო საბაზრო ეკონომიკაზე გარდამავალი პერიოდი შექმნილი კრიზისის დაძლევა შესაძლებელი იყო ობიექტურად აღქმული და ღრმად გააზრებული ერთიანი სახელწიფო პოლიტიკის გატარებით, ეფექტიანი ინსტიტუციური რეფორმების განხორციელებით, მტკიცე, სამართლიანი კონსტიტუციური წესრიგის დამყარებით, რომლის ერთ-ერთი უმთავრესი ქვაკუთხედი სოციალურ პრობლემებზე ორიენტირებული ბიზნესის კონკურენტუნარიანობის უზრუნველყოფი ეკონომიკური პოლიტიკა.

დღეს მსოფლიოში მიმდინარე ეკონომიკური პროცესები წარმოუდგენელია მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის გამოყენების გარეშე. ამიტომ შრომის განაწილების სტრუქტურაში სულ უფრო იზრდება მისი ინსტიტუციური და მმართველობითი შემადგენლის წილი.

კვლევის მიზანი - კვლევის მიზნად დავისახეთ შეგვესწავლა მსოფლიოში მიმდინარე გლობალური პროცესების ინსტიტუციური უზრუნველყოფის თეორიული საფუძვლები, სადაც ყურადღებას ვამახვილებთ ინსტიტუციური ტრანსფორმაციის თეორიულ მოდელებსა და მექანიზმებზე ბიზნესში, ასევე შევისწავლეთ და გავაანალიზეთ საერთაშორისო ეკონომიკურ ურთიერთობათა მართვის ინსტიტუტების როლი ინსტიტუციურ და მმართველობით ურთიერთობებში, საერთაშორისო ბიზნესში არსებული გლობალური პრობლემებსა და ეკონომიკური კრიზისის დაძლევის ინსტიტუციური მიმართულებები. საერთაშორისო ბიზნესის ინსტიტუციურ ურთიერთობათა სისტემაში ცალკე გამოვყავით ინსტიტუციური ტრანსფორმაციის ძირითადი ასპექტები საქართველოში.

კვლევის მეთოდი - ნაშრომის თეორიულ მეთოდოლოგიურ საფუძველს წარმოადგენს კვლევის დიალექტიკური მეთოდი, ინსტიტუციონალიზმის ფუძემდებლური დებულებები. ნაშ-

რომის დამუშავების პროცესში გამოყენებული საკვლევი თემის გარშემო არსებული თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობების მქონე მონოგრაფიები ქართულ, რუსულ და ინგლისურ ენებზე. მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენის მიზნით კვლევაში გამოვიყენეთ ანალიზის და სინთეზის, ინდუქციის და დედუქციის მეთოდები, რომელთაც მომგვცეს საშუალება შედეგები ყოფილიყო განზოგადებული და გაგვეკეთებინა დასკვნები.

კვლევის შედეგები - შესწავლილ იქნა ინსტიტუციონალიზმის ფუძემდებლების თეორიულ საფუძველზე და უცხოურ გამოცდილებაზე დაყრდნობით საქართველოსა და გლობალურ ინსტიტუციურ ურთიერთობათა სისტემაში საქართველოს ადგილი და როლი, ინსტიტუციური ტრანსფორმაციის ძირითადი ასპექტები, როგორც პოზიტიური, ისე ნეგატიური შედეგები. გაანალიზდა და მიეცა მეცნიერული შეფასება საქართველოში მიმდინარე ინსტიტუციურ და მმართველობით ინოვაციებს. შემუშავებული იქნა ინსტიტუციური რეფორმების პერსპექტიული ხედვა საქართველოში.

ბოლო წლების მონაცემებით პოსტსაბჭოთა ქვეყნები, გლობალიზაციის ინდექსის მიხედვით 208 სახელმწიფოს შორის იკავებენ შემდეგ ადგილებს, რომელიც მოცემულია ცხრილი N1-ში.

როგორც №1 ცხრილიდან ჩანს საქართველო მსოფლიოს მასშტაბით ამ მონაცემებით იმყოფება 69-ე, ხოლო პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში მე 7-ე ადგილზე.

საქართველოში მე-20-ე საუკუნის 80-იანი წლებიდან მოხდა, როგორც პროფესორი ნოდარ ჭითანავა აღნიშნავს: „კაპიტალიზმისა და სოციალიზმის ჯერ დაპირისპირების, შემდეგ კი პირველის მიერ მეორეს დამარცხების ეპიცენტრში, როგორც გარე ფაქტორის ზემოქმედების ობიექტი. პარადოქსული სიტუაცია შეიქმნა... დეკლარირებული მიზნები და სოციალურ - ეკონომიკური გარდაქმნების ლოგიკა წინააღმდეგობაში აღმოჩნდა და ქვეყანაში გარდაქმნე-

¹ НОРТ Д. ИНСТИТУТЫ, ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ИЗМЕНЕНИЯ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ ЭКОНОМИКИ. Фонд экономической книги «НАЧАЛА». МОСКВА 1997. Стр.13.

ცხრ. №1

გლობალიზაციის ინდექსი პოსტ საბჭოთა ქვეყნებში

პოსტ საბჭოთა ქვეყნები	ადგილი მსოფლიოს მასშტაბით	ადგილი პოსტ საბჭოთა ქვეყნებში
ესტონეთი	26	1
უკრაინა	44	2
რუსეთი	47	3
ლიტვა	48	4
ლატვია	50	5
მოლდავეთი	67	6
საქართველო	69	7
ყაზახეთი	76	8
აზერბაიჯანი	83	9
სომხეთი	97	10
ბელორუსია	105	11
ტაჯიკეთი	159	12
თურქმენეთი	167	13
უზბეკეთი	170	14

ბიბლიოგრაფიული წყარო:

http://pgie.tsu.ge/contentimage/konferenciabi/Tomi_1_-_Konferencia_2012_bolo.pdf

<http://www.slideshare.net/EI-LAT/the-economic-transformation-of-georgia-20-years-of-independence-interim-report-geo>

ბი სტიქიურად წარიმართა.²

გარდამავალ პერიოდში სოციალისტური სისტემის დემონტაჟის ნაცვლად მოხდა მისი სტიქიური ნგრევა. საწყის ეტაპზე, სახელმწიფო ფაქტობრივად ტრანსფორმაციულ პროცესებს ჩამოცილდა, რასაც მყისიერად მოყვა კრიმინალურ ცნობიერებაზე სპონტანურად აღმოცენებული სტრუქტურების აღზევება, მათი შერწყმა სახელმწიფო ინსტიტუტებთან. ეს ის პერიოდია, როდესაც დაირღვა ტერიტორიული მთლიანობა, გაღრმავდა რეგიონული განვითარების დიფერენციაციის პროცესი. სათანადო ყურადღება არ

მიექცა ინსტიტუციურ ფაქტორს და ტრანსფორმაციული პროცესები კანონების, წესების, ორგანიზაციული სტრუქტურების გარეშე წარიმართა. სახელმწიფო საკუთრების პრივატიზაციის პროცესი განხორციელდა უხეში დარღვევებით. მცირე და საშუალო ბიზნესის ხელშემწყობი გარემო არ შექმნილა, ვერ ჩამოყალიბდა ჯანსაღი კონკურენცია, რამაც მოიტანა მძიმე შედეგები ბიზნესის განვითარების მიმართულებით. გარდაქმნების მთავარ პრიორიტეტად მიჩნეულ იქნა ეკონომიკის ლიბერალიზაცია, რომელმაც სამწუხაროდ ვერ უზრუნველყო ეკონომიკური ზრდა და რაც მთავარია მაკრო ეკონომიკური სტაბილიზაცია, რაც ჩვენის აზრით, სახელმწიფოებრივი რეგულირების ძლიერი ინსტიტუტე-

² ნ. ჭითანავა «საქართველოს ეკონომიკის მეტამორფოზები და პერსპექტივები». თბილისი 2012, შ. სოც. ეკონომიკა №4, გვ. 5-17.

ბის მოუქნელობამ გამოიწვია. საქართველოში საერთო ფონის გაუარესება განსაკუთრებით გამოიკვეთა 1990-1995 წლებში, რის შემდეგაც გამოჩნდა დადებითი ტენდენციები, რომელსაც მოყვა სახელმწიფო ქონების პრივატიზაცია, ფასების ლიბერალიზაცია, ფინანსური ინსტიტუტების ფორმირება, რაც აისახა ჰიპერინფლაციის შეჩერებით და ეროვნული ვალუტის ჩანაცვლებით. საქართველოს ეკონომიკურმა პოლიტიკამ ვერ წარმოაჩინა მკაფიო არჩევანი „შოკურ თერაპიას“ და გრადუალიზმს შორის. „შოკურ თერაპიას“ მაკროეკონომიკური სტაბილიზაციისა და ფასების ლიბერალიზაციისათვის მიიხედავდნენ მიზანშეწონილად, ხოლო სხვა სფეროებში მაგალითად ვაჭრობის, მეწარმეობის და სოციალურ სფეროებში, რეფორმებს უფრო ხანგრძლივი პერიოდით განსახდვრავდნენ. საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ძალების მნიშვნელოვანი ნაწილი ძირითადად ემხრობოდა საბაზრო ეკონომიკაზე თანდათანობით, „გრადუალურ“ გადასვლას.

თუმცა, გარდამავალი ქვეყნების ეკონომიკა 90-იანი წლების დასაწყისში, პრაქტიკულად, შოკურ მდგომარეობაში აღმოჩნდა და ამან მოითხოვა რადიკალური ცვლილებების გატარება.

ნეოკლასიკურ ეკონომიკაზე დაფუძნებული რევილუციური, ე.წ. „შოკური“ მიდგომა მოითხოვს ტრანსფორმაციის განხორციელებას ლიბერალიზაციის, სტაბილიზაციისა და სტრუქტურული ტრანსფორმაციის გზით. ევოლუციური მიდგომა ინსტიტუციალიზმსა და პოსტკეინსურ მიდგომებს ეყრდნობა და მოითხოვს საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლას ქვეყნისათვის დამახასიათებელი თავისებურებების გათვალისწინების გზით, რაც, ფაქტობრივად, მის თანდათანობით ტრანსფორმაციას ითვალისწინებს.

1990-1993 წლებში მთლიანი შიდა პროდუქტის მაჩვენებელი საშუალოდ წლიური 28%-ით შემცირდა, რაც თითქმის 3-ჯერ აღემატებოდა „დიდი დეპრესიის“ დროს აშშ-ში წარმოების დაცემის დონეს. ამასთან, თუ აღმოსავლეთ ევროპის პოსტსოციალისტურ ქვეყნებში წარმოების დაცემის პერიოდი საშუალოდ 4 წელი იყო, პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში მან 7 წელი შეადგინა. როგორც ჩანს, საქართველოში დაცემის პერიოდი იყო შედარებით ხანმოკლე, მაგრამ ყველაზე ღრმა. პოსტსაბჭოთა სივრცის ქვეყნებიდან საქართველოში, ფაქტობრივად, ყველაზე გვიან – 1995 წლიდან იწყება მშვიდობიანი სახელმწიფოებრივი მშენებლობა და ეკონომიკის ტრანსფორმაცია. 1995 წლიდან საქართველოს ეკონომიკა გამოდის კრიზისული მდგომარეობიდან, რასაც ხელი შეუწყო ინსტიტუციურმა

გარდაქმნებმა. ეკონომიკის ზრდის პიკი იყო 1997 წელი და მშპ-ს ზრდის ტემპმა 10.7% შეადგინა, რაც ყველაზე მაღალი მაჩვენებელია „ვარდების რევილუციამდე“.

შეიძლება ითქვას, რომ მთავრობის ეკონომიკური და სოციალური პოლიტიკა „ვარდების რევილუციის“ შემდგომ არ ხასიათდებოდა მონოლითური თანმიმდევრულობით, განიცდიდა კორექტირებებს, თუმცა მისთვის დამახასიათებელი ცალკეული მიდგომები მაინც უცვლელი რჩებოდა. მთავრობის სოციალურ-ეკონომიკური პოლიტიკა ყველაზე კონცენტრირებული ფორმით მთავრობის პროგრამებშია ასახული. 2004 წლის 6 თებერვალს, საქართველოს პარლამენტის მიერ საქართველოს კონსტიტუციაში შეტანილი ცვლილებების შესაბამისად შეიცვალა სახელმწიფო მართვის პოლიტიკური სისტემა, ჩამოყალიბდა

მთავრობა და შემოღებული იქნა პრემიერ-მინისტრის პოსტი, ანუ არსებითად შეიცვალა მანამდე არსებული მოდელი, რომელიც ამ უკანასკნელს არ ითვალისწინებდა. სწორედ ამ ცვლილებების შემდგომ, საქართველოს მთავრობისათვის პარლამენტის მხრიდან ნდობის გამოცხადებასთან ერთად, პარლამენტი ამტკიცებს მთავრობის მიერ შეთავაზებულ სამთავრობო პროგრამას. ამ პროგრამაშია ასახული ქვეყნის ეკონომიკური, პოლიტიკური და სოციალური განვითარების პრიორიტეტები.

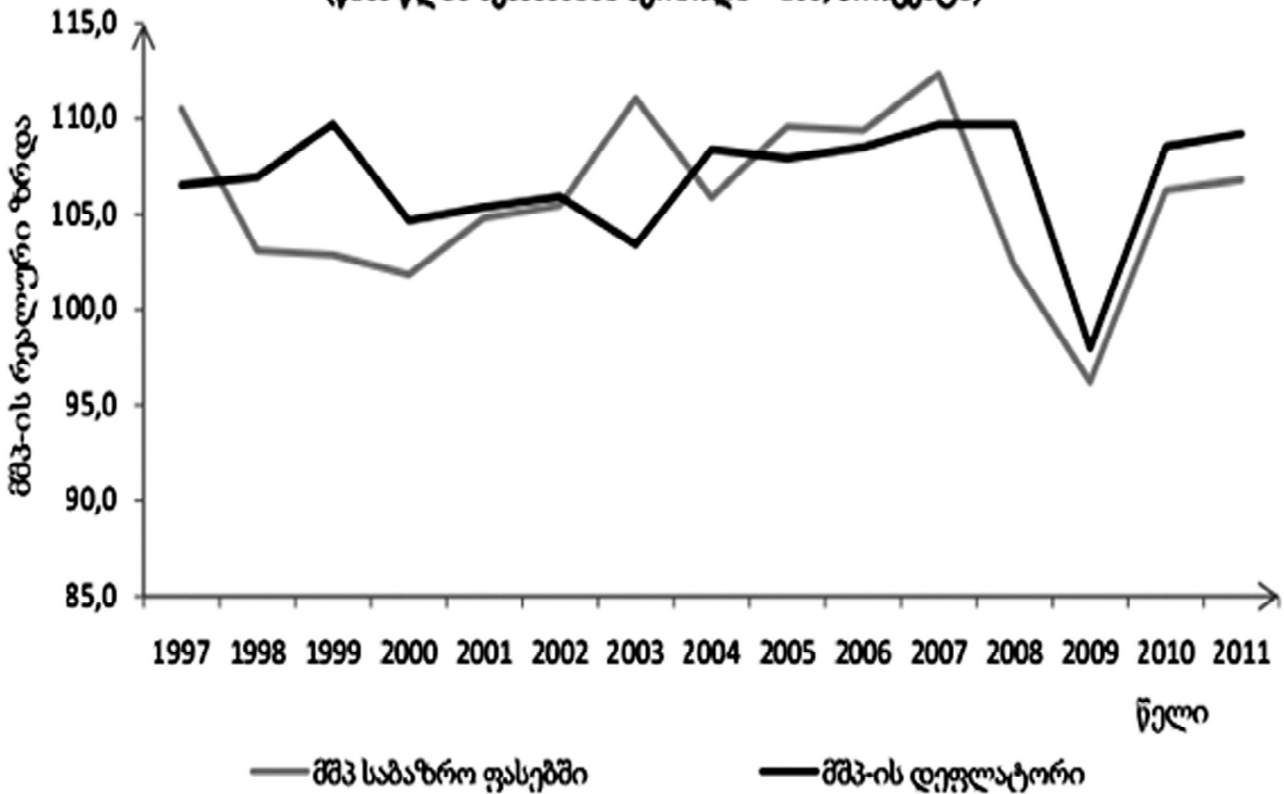
2003 წლის შემდეგ საქართველოს ეკონომიკა, მთლიანობაში პოზიტიურად განვითარდა:

ქვეყნის ეკონომიკური ზრდის მაჩვენებლის ვარდნა (2009 წელს) გამოწვეული იყო ორმაგი უარყოფითი შოკით, რომელიც უკავშირდებოდა, ერთი მხრივ, 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომს და, მეორე მხრივ, მსოფლიო ეკონომიკურ კრიზისს, კერძოდ, საქართველოზე მის გავლენას.

მსოფლიო ბანკის 2011 წლის რეიტინგის თანახმად, ბიზნესის წარმოების სიადვილის ერთიანი ინდიკატორის მიხედვით, რომელიც 10 სხვადასხვა ინდიკატორის საშუალო შეწონილი მაჩვენებელია, საქართველომ მე-18 ადგილი დაიკავა. აღსანიშნავია, რომ საბოლოო მაჩვენებელი შემდეგი ინდიკატორების მაღალმა მაჩვენებლებმა განსაზღვრა: საკუთრების რეგისტრაცია (პირველი ადგილი), მშენებლობის ნებართვის აღება (მე-4 ადგილი; ფასდება მცირე და საშუალო ბიზნესის წარმოებისას მშენებლობის ნებართვის აღებისათვის საჭირო პროცედურების სირთულე, დრო და სანებართვო მოსაკრებლის ოდენობა), ბიზნესის დაწყება (მე-7 ადგილი). თუმცა ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ

ვალერი კატუკია

გრაფიკი 1: მთლიანი შიდა პროდუქტის რეალური ზრდა
(წინა წლის შესაბამისი პერიოდი = 100, პროცენტი)

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, www.geostat.ge

ქვეყნის რეიტინგი სხვადასხვაგვარია ამ ერთიანი ინდიკატორის შემადგენელი ისეთი კომპონენტების მიხედვით, როგორებიცაა გადასახადების გადახდა (42-ე ადგილი; უკავშირდება სამეწარმეო საქმიანობაზე საგადასახადო ტვირთის გავლენას) და კონტრაქტების დაცვა (41-ე ადგილი; უკავშირდება დავეების გადაწყვეტაში სასამართლო პროცედურების ეფექტიანობას).

ზოგადი პოზიტიური დინამიკის მიუხედავად, სხვადასხვა რეიტინგის ინტერპრეტირებას სიფრთხილით უნდა მოვეკიდოთ, ვინაიდან მათი შედეგები უპირატესად დამოკიდებულია კვლევის მეთოდოლოგიაზე, რომლის საფუძველზედაც ხდება რესპონდენტების გამოკითხვა და შედეგების ხარისხობრივი ანალიზი. ამას ადასტურებს მსოფლიო ეკონომიკური ფორუმის (ქენევა, შვეიცარია) მიერ წარმოებული გლობალური კონკურენტუნარიანობის ინდექსის კვლევის შედეგები, რომელთა თანახმად, 2010-2011 წლების ანგარიშის მიხედვით, საქართველოს პოზიცია 2008-2009 წლების მონაცემებთან შედარებით გაუარესდა “მსოფლიოს 139 ქვეყანას შორის მას 93-ე ადგილი ეკავა (2008-2009 წლების შედეგების მიხედვით კი, 90-ე ადგილი ეკავა). აღნიშ-

ნული ინდექსი კომპლექსური ინდიკატორია ეროვნული ეკონომიკების კონკურენტუნარიანობის შესაფასებლად. იგი ქვეყნის კონკურენტუნარიანობას აფასებს ინსტიტუციური განვითარების დონის, სახელმწიფო პოლიტიკის და იმ ფაქტორების შეფასების საფუძველზე, რომლებიც გავლენას ახდენს ეროვნული ეკონომიკის პროდუქტიულობის დონეზე. შესაბამისად, რაც უფრო კონკურენტუნარიანია ეკონომიკა, მით უფრო სწრაფი ეკონომიკური ზრდის პოტენციალი აქვს საშუალო- და გრძელვადიან პერიოდებში და ერთ სულ მოსახლეზე შემოსავლების უფრო მაღალი დონის მიღწევა შეუძლია. ასევე ცნობილია, რომ ეკონომიკური აგენტები, რომლებსაც შიგა ბაზარზე მძაფრად კონკურენტულ გარემოსთან უხდებთ შეხება, საერთაშორისო ბაზარზე უკეთეს შედეგებს აჩვენებენ. იმ კომპონენტთა შორის, რომელთა დაბალი მაჩვენებელი გლობალური კონკურენტუნარიანობის ინდექსის საბოლოო მაჩვენებელზე უარყოფითად აისახა, შეიძლება გამოიყოს: ანტიმონოპოლიური პოლიტიკის ეფექტიანობა (135-ე ადგილი 139 ქვეყანას შორის), შიგა ბაზარზე არსებული კონკურენტციის ინტენსივობა (124-ე ადგილი 139 ქვეყანას შორის), შიგა

ბაზარზე არსებული დომინირებული პოზიციის მასშტაბები (113-ე ადგილი 139 ქვეყანას შორის) და საკუთრების უფლებები (120-ე ადგილი 139 ქვეყანას შორის).³ ასევე სუსტია საქართველოს პოზიცია საკუთრების უფლების აღიანის მიერ გამოქვეყნებული ყოველწლიური „საერთაშორისო საკუთრების უფლების ინდექსის“ 2011 წლის რეიტინგის მიხედვით, რომელშიც მას მსოფლიოს 129 ქვეყანას შორის 113-ე ადგილი უკავია და იმ ქვეყნების 20%-ში შედის, რომლებმაც მოცემული რეიტინგის მიხედვით ყველაზე ცუდი შედეგები აჩვენეს.

2012 წელს საქართველოში მაკროეკონომიკური ცვლილებები პოზიტიური იყო და ინფლაცია შემცირდა. აღინიშნებოდა ეკონომიკური ზრდის შენელება და ინვესტიციების შემცირება პოსტ-საარჩევნო გაურკვეველობის გამო. წინასწარი მონაცემებით, 2012 წლის ეკონომიკური ზრდა 5.5% იყო. თუმცა, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მთლიანი შიდა პროდუქტის (მშპ) რეალურმა ზრდამ 2012 წელს 6.1% შეადგინა მშპ-ის დაბალი, 1.2%-იანი დეფლაციის გათვალისწინებით.

იმ სექტორების თვალსაზრისით, რომლებიც მშპ-ის ზრდას უწყობენ ხელს, საქართველოს მშპ-ის სტრუქტურა, წინა წელთან შედარებით, პრაქტიკულად არ შეცვლილა. მშპ-ის ზრდაში ყველაზე დიდი წვლილი ისევ ვაჭრობამ შეიტანა, რომელსაც მრეწველობის სექტორი მოსდევდა.

2013 წელს საქართველოს მთავრობამ დაიწყო მუშაობა სოციალურ-ეკონომიკური სტრატეგიის პროექტზე „საქართველო 2020“, რომელიც უკვე გამოაქვეყნეს ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტროებმა. არსებითი სიტუაციის შეფასებით ნაწილში, სტრატეგიის პროექტში აღნიშნულია, რომ 2004 წლიდან საქართველოში ეკონომიკის ლიბერალიზაციისკენ მიმართული რეფორმების ტალღა დაიწყო და რეფორმების შედეგად აღმოიფხვრა ბიუროკრატიული ბარიერები, შემცირდა საგადასახადო ტვირთი. მთავრობა იმასაც აღნიშნავს, რომ მსოფლიო ბანკის ბიზნესის კეთების ანგარიშის მიხედვით, საქართველო ბოლო წლებში ერთ-ერთ მოწინავე რეფორმატორ ქვეყნად იქნა აღიარებული. ამჟამად ქვეყანა ბიზნესის კეთების სიმარტივის მაჩვენებლით 185 ქვეყანას შორის მე-8 ადგილს იკავებს.

“მიუხედავად ამისა, რჩება რიგი პრინციპული ხასიათის პრობლემები ცალკეულ სფეროში, რაც ხელს უშლის კერძო სექტორის

კონკურენტუნარიანობის ამაღლებას და გრძელვადიან ეკონომიკურ ზრდას. დღეისათვის კვლავ პრობლემად რჩება ბაზარზე თავისუფალი კონკურენციის უზრუნველყოფა. ასევე, გამოწვევად რჩება გადახდის უუნარობასთან კომერციული დავების გადაჭრასა და ბიზნესის წარმოებასთან დაკავშირებული სხვა საკითხები. არსებული სირთულეები საერთო ჯამში აუარესებს სამეწარმეო გარნათქვამია სტრატეგიის პროექტში, რასაც სრულად ვეთანხმებით, ვინაიდან სახეზეა წინა წლების გამოცდილება, სადაც საკუთრების უფლება სათანადოდ არ იყო დაცული.

ამრიგად, აღნიშნულ ნაშრომში წარმოდგენილია საბაზრო ეკონომიკის პირობებში ინსტიტუციური და ორგანიზაციული განვითარების პოზიტიური და ნეგატიური ტენდენციები. ჩვენის აზრით, განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ქვეყნის განვითარების ახალი სტრატეგიის ფორმირება-განხორციელებას. გასათვალისწინებელია, რომ განვლილ პერიოდში ქვეყნის ტრანსფორმაციის პროცესში აღმოცენებული საზოგადოებრივი ინტერესების დაპირისპირების ნაცვლად გამოვიყენოთ განვითარების უკვე ჩამოყალიბებული პოზიტიური ფაქტორები, როგორც ილია ჭავჭავაძე ამბობდა: „პირადი, საზოგადოებრივი და სახელმწიფო ინტერესების ბედნიერი მორიგება ერთმანეთის შეუბღალავად და დაუმონებლად“.⁴ ქვეყანაში შექმნილი მდგომარეობა წარმოადგენს იმ პრობლემათა ერთობლიობას, რომელთა გადაწყვეტა ხანგრძლივ პერიოდს, დიდ ინვესტიციებს, თანამედროვე მენეჯმენტს და ქვეყნის ყველა თაობის ცოდნისა და ენერჯის გამოთლიანებას და ერთიანი მიზნისკენ წარმართვას მოითხოვს. ეს იდეა ამთლიანებს ქვეყნის წარსულს, აწმყოსა და მომავალს. ასევე პასუხობს მსოფლიოში მიმდინარე პოლიტიკური, ინსტიტუციონალური, სოციალური და ორგანიზაციული პროცესების გადაკვეთაზე ჩამოყალიბებულ ახალ პარადიგმას - გლობალური აზროვნების, ლოკალური მოქმედებისა და ორგანიზაციული ეფექტიანობის თავსებადობას ეროვნული ტრადიციების თავისებურებების და მსოფლიოს პროგრესული გამოცდილების შერწყმით.

გამომდინარე ზემოთქმულიდან შეიძლება დავასკვნათ, რომ თანამედროვე ეროვნულ მეურნეობათა ფუნქციონირება და განვითარება მუდმივი ცვლილებებით აღსავსე პროცესია, რომ-

³ ა. აბრალავა. „ეკონომიკისა და ბიზნესის გლობალური ინოვაციური პრობლემები“, თბილისი, 2014. გვ. 311.

⁴ ნ. ჭითანავა. საქართველოს ეკონომიკის ტრანსფორმაციის თავისებურებები და განვითარების ახალი სტრატეგიის ფორმირების ლოგიკა. ჟ. სოც. ეკონომიკა, №24, გვ. 10-25.

ლებიც ეკონომიკური ცხოვრების პრაქტიკულად ყველა სფეროში მიმდინარეობს.

განვითარებული საზოგადოების ინსტიტუციური სტრუქტურა მოიცავს, როგორც ფორმალურ, ისე არაფორმალურ წესებს, რომლებიც გარკვეული ფორმით მოქმედებენ ერთმანეთზე.

ტრანსფორმაციული ეკონომიკური პროცესები მთელ რიგ ქვეყნებში მიმდინარეობს სახელმწიფოს როლის გადასინჯვისა და ერთგვარად შესუსტების ფონზე, ანუ, სახელმწიფო ფაქტობრივად პასიურად მონაწილეობს მათში.

ინსტიტუტების ბაზარს, რომლის მიწოდების მხარეს არასახელმწიფო ხასიათი აქვს, შეესაბამება სტიქიურად აღმოცენებული ინსტიტუციური ნოვაციების თავისუფალი მიღება.

გლობალიზაციის პროცესმა ყველასთვის დადებითი შედეგი, რომ გამოიღოს, ამისთვის აუცილებელია არსებობდეს საერთაშორისო საჯარო ინსტიტუტები. ეს ინსტიტუტები უნდა მუშაობდნენ ისეთ საკითხებზე, სადაც გლობალური კოლექტიური მოქმედება საჭიროცაა და ზოგჯერ აუცილებელიც.

მსოფლიოს ლიდერი ქვეყნების გამოცდილება გვარწმუნებს, რომ მათი ეკონომიკური ძლიერება ყალიბდებოდა და დღესაც ყალიბდება თანმიმდევრული ინსტიტუციური და სტრუქტურული ტრანსფორმაციების საფუძველზე, რასაც თან ახლავს სახელმწიფოს მარეგულირებელი როლის გაძლიერება.

ნაშრომიდან ჩანს, რომ მეტად მნიშვნელოვანია ინსტიტუციური ტრანსფორმაციის პოზიტიური ასპექტები, მასთან დაკავშირებული ახალი რეალობა და ინსტიტუციური ტრანსფორმაციის პერსექტივები საქართველოში.

ემოს, ამცირებს ინვესტორთა ნდობას და ნაკლებ ეფექტიანს ხდის სხვა სფეროებში ჩამოყალიბებულ ქმედით მექანიზმებს. მაგალითად მსოფლიო ბანკის ბიზნესის კეთების ანგარიშში საქართველოს უკავია პირველი ადგილი მსოფლიოში ქონების რეგისტრაციის სიმარტივის მიხედვით, თუმცა ამის მნიშვნელობა ეცემა, თუ საკუთრების უფლება არ არის სათანადოდ დაცული და ამასთან დაკავშირებით წარმოშობილი დავები სწრაფად არ გვარდება”⁵

ბამოყენებული ლიტერატურა:

1. აბრალავა ა. ეკონომიკისა და ბიზნესის გლობალურ-ინოვაციური პრობლემები, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი, თბილისი, 2014. გვ. 311.
2. აბრალავა ა. ეკონომიკური აზროვნების უმთავრესი ორიენტირი კონცეპტუალური თვალსაზრისი. ჟ. სოციალური ეკონომიკა 4, 2012, გვ. 11.
3. ბარათაშვილი ე, დათაშვილი ვ. ინოვაციები რეგიონის მდგრადი განვითარების უზრუნველყოფაში. ჟ. სოციალური ეკონომიკა 4, 2012, გვ. 25-32.
4. საქართველოს ეკონომიკური ტრანსფორმაცია: დამოუკიდებლობის 20 წელი. EI-LAT 2012 “ევროპული ინიციატივა – ლიბერალური აკადემია თბილისი”, www.ei-lat.ge.
5. ჭითანავა ნ. საქართველოს ეკონომიკის ტრანსფორმაციის თავისებურებები და განვითარების ახალი სტრატეგიის ფორმირების ლოგიკა. სოციალური ეკონომიკის პრობლემები. ჟ. სოციალური ეკონომიკა 4, 2012, გვ.10-25
6. Baird, Brian. 2005. Press Relkase. “Congressman Baird Eases Small Business Health Care Burden.” July 26, house.gov/list/press/wa03_baird.
7. Carelli S., The World Competitiveness Landscape in 2006 /IMD World/.
8. Gamkrelidze A, Atun R, Gotsadze G, Maclehose L, 2002, Copenhagen: European Observatory on Health Care Systems; Health Care Systems in Transition: Georgia, Volume 4.
9. Норт Д. Москва 1997, институты, институциональные изменения и функционирование экономики. Фонд экономической книги «Начала». Стр.13-33
10. www.economist.com
11. www.geostat.ge/cms/site_images/_files/georgia

⁵ მსოფლიო ბანკის ბიზნესის კეთების ანგარიშში, საქართველოს 2020 წლამდე სტრატეგიის პროექტი.

ИНСТИТУЦИОННО-УПРАВЛЕНЧЕСКИЕ ТРАНСФОРМАЦИИ И ГРУЗИНСКАЯ РЕАЛЬНОСТЬ

ВАЛЕРИ КАТУКИЯ
докторант ГТУ

В работе представлены институциональные и структурные трансформации, которые постоянно расширяют регулируемую роль государства. В Грузии формирование малого и среднего бизнеса, по мнению профессора Л. Папава, неолиберальное, а содержание – необольшевистское. В формировании и эффективном функционировании национальной экономики были подушены многие ошибки, из них вместо разработки долгосрочной модели были быстрые изменения и неправильные шаги. Правительству не хватало необходимого институционализма. Также в работе обсуждается создание и поддержание хорошо оплачиваемых рабочих мест в малом и среднем бизнесе, частная инициатива и инновационная деятельность, чтобы расширить сферу обнаружения, гибкости, независимости и качества вопросов выполнения. Безопасное и быстрое развитие внутренних и внешних экономических факторов, их исследование и социальное, экономическое и организационно-методологическое формирование принципов.

Переход от старой к новой системе означал демократические процессы в стране в экономической, политической, культурной и ментальной сферах. В постсоциалистических странах обозначенные процессы развивались по разному, где уровень экономического развития в этих странах достигал высоких показателей по разным характеристикам.

Ключевые слова: институциональные и структурные трансформации, неолиберальное, необольшевистское, формирование и функционирование экономики, институционализм.

INSTITUTIONAL AND ADMINISTRATIVE TRANSFORMATIONS AND GEORGIAN REALITY

VALERI KATUKIA
PhD of GTU

The paper covers the role of SMEs in the formation and social and organizational conditions of the preparation for the effective functioning of the national economy. It discusses the creation of high-paying jobs by small and medium-sized businesses to create well-paying jobs as well as implementation of a wide arena for revealing the private initiative and innovative activities, flexibility and independence; the research of the internal and external economic factors for state's safe and rapid development and formation of its social, economic and organizational-methodological principles.

Keywords: institutional and structural transformation, neo-liberal, like neo Bolshevik, the formation and functioning of the economy, institutionalism.